

הלכות ברכות המזון סימן קפג קפר

באר הגולה 176

התנימות : הגה ויקדים לסים קצת קדם המברך כדי שיענה אמן, כדלעיל סימן נט. אין נותנין כוס של ברכה אלא
(י) (כט) לטוב עין (גמרא פרק אלו נאמרין) : ח ילעגין לשאל בברכת המזון מפני היראה או מפני הכבוד, יש
מי שאומר (ל) שדינה בתפלה : ט צריך לישב (לא) בשעה שמברך, בין אם היה הולך (לב) בביתו
בשאל או עומד או מסב, כשמגיע לברך צריך לישב כדי שיוכל לכוון יותר, וגם לא יהא מסב,
שהוא דרך גאונה, אלא ישב (יב) באימה : הגה נראה לי דלאו דוקא המברך, אלא (לג) הוא הדין כל המסבין
לא ישבו בקלות ראש אלא באימה. מיהו, אם לא עשה כן, (לד) אפילו בדרך מהלך, בדיעבד יצא (ומכ"ס פ"ד) : י' ע"ש
אומרים (לה) שגם ברכת מעין שלש צריך לאמרה מושב : י' א"ס הנה מהלך בדרך ואוכל אינו צריך
לישב ולברך, לפי שאין דעתו מישבת (לו) עליו : יב (לו) אסור לברך והוא עוסק (יז) במלאכתו :

ג שם באומרים
ס שם באומרים
יוסף לדעת הרמב"ם
ותוס' פ' ט' ד"ה
שם
צ' וירושלמי שם

קפר לקבע ברכה במקום סעודה, ועד כמה יכול לברך, ומי ששכח ולא ברך. וכו' סעיפים :

א מי שאכל במקום אחד, צריך לברך (א) קדם (ב) שיעקר (ב) ממקומו (הגה ועין לעיל סימן קעח). ואם

א ברכות נא

באר היטב

בהמ"ו להתעשר במלבוש העליון וגם להניח הכובע בראשו ולא יברך במענפת
הקטנה, ואף כשמברך ביחיד יבאג כך כדי שיהא מוכא שמם עליו ויעורר הכונה,
הא"ר ב"ח ש"ח. אין עטוף נהג אלא בא"י משום פבוד השכחה, עט"ו בשם
ספר יש שער, ע"ש : (יז) במלאכתו. אפילו תשמיש קל אסור : (א) שיעקר.

משנה ברורה

לישב, כי היכי דלא לזולזלי בה"ע : (לב) בביתו. דבמהלך בדרך,
עין לקמן בסעיף יא : (לג) הוא הדין כל המסבין. דבין דכלן
יוצאין בברכתו (לח) צריכין לישב, ובאימה, כמברך עצמו :
(לד) אפילו בדרך מהלך וכו'. הנהו כשהוא מהלך בביתו במקום
אכילתו, אכל כשהלך למקום אחר וברך יש דעות בזה, עין לקמן
בסימן קפר סעיף א בהג"ה : י' (לה) שגם ברכת מעין שלש.
עין בבאור הג"א שתלה דין זה כמה שמבאר לקמן בסימן קפר
סעיף ג, והרמב"ם שהוא בעל דעה זו אולי לשיטתו שם, הלפי
זה (לט) בחמשת מיני דגן על-פלגנים כללי עלמא צריך להיות
דוקא ברכה אחת ונהגה בשיבה : י' (לו) עליו. אם ישב,
מפני שקשה בעיניו אחור דרכו ולא יוכל לכוון יפה, אלא מהלך
ומברך. כתב הח"א אדם, דכל זה דוקא כשאכילתו היה דרך
הליכה, כמו שכתב המחבר שמהלך בדרך ואוכל, אכל אם
אכילתו היה בישיבה (מ) צריך לברך גס"פן בישיבה :
יב (לו) אסור לברך. הנהו (מא) כל הברכות²⁶. ועין לקמן בסימן
קצא במשנה ברורה ששם מבאר היטב²⁷ :

א (א) קדם שיעקר. ומשנה (ב) לפנה, אפילו הכי דבול
מטר, ואפילו כשאין רואה מקומו הראשון. (ב) כגון אחורי
הפאראנו"י וכיוצא בזה. (ג) ואם היה לו מניעה שלא יוכל
לברך בהחדר שאכל, מטר לברך בחדר שממנו לו אם יכול
לראות מקומו שאכל. (ד) ואם דעתו היה בשעת ברכת
המזון אחר ברכה אחת, אפ"ר דיש להקל בשעת
הדחוק²⁸ [כגון שמקום שאכל אינו נקי לברך שם] אפילו אינו רואה
מקומו הראשון : (ב) ממקומו. וכל (ס) ארבע אמות ממקום

שער הציון

(לב) ח"א אדם : (לג) מגן אברהם : (לד) ח"א אדם : (לה) דהלא יש כמה פוסקים דסבירא להו לקמן בסימן קצג דמי שאינו מבין לשון הקדש לא יצא על-ידי
שמיעה מאחרים : (לה) רש"י : (לו) חדושי רבי עקיבא איגר בשם הא"ח : (לי) וכן נראה לכאורה ממה שמבאר בקפ"ד סעיף קטן ז במגן אברהם, עין שם.
אכן מדברי תלמידי רבנו יונה משמע לכאורה דדוקא בדרך שהוא מדאורייתא, ע"ש, ואולם יש לומר דבין דכל הג' ברכות שהיו עקר ברכת המזון צריך
להיות דוקא בישיבה, ברכה זו נמי נגזר בתורה : אכן מדברי הכל"ב בהלכות ברכת המזון ממה שכתב לענין רובב, ע"ש, משמע דדוקא בג' ברכות שהוא
מדאורייתא מחמירין, וצריך עיון : (לט) לבדש ועלת-תמיד : (לט) ואף דבסימן קעח סעיף ה מבאר הרמ"א עוד דעה דדוקא פת, כבר כתב שם הגר"א שהעקר
בדעה האמצעית : (מ) וכן נראה לדינא, דאפילו באוכל כשהוא מהלך אין הדין בדרך להקל, ע"כ בכל"ב ויובא בבית-יוסף בקצור, וכל-שכן בזה שאין
להקל : (מא) אפילו אותם שהם מדרבנן, כן מוכח בירושלמי, מקוד דין זה : (ב) מגן אברהם : (ב) ח"א אדם. ומה שתמה על המגן אברהם, נסתא מטעם
נדחקה לו בהמגן אברהם, ולפי מה שכתב אצלנו במגן אברהם לא קשה מיד : (ג) עין בקרימגרים לעיל בסימן קעח במשקצות ונהג סעיף קטן ט ששקפס
על דברי המגן אברהם בענינו ששקל לכתחלה ברואה מקומו, ובפרט לפי מה שכתב האב"ה העוזר שם, עין שם ומה שתמה עוד לענין מפנה לפנה לא קשה
מיד, דדוקא שם גבי קדוש מחמיר המגן אברהם לכתחלה משום איהו גרסות דגרסי במגן אברהם שם "מפנה לפנה", מה שאין כן לענין שנוי מקום, כדבאר מפנה
לפנה לא חושב שנוי מקום, כדאיתא בגמרא שם, ולכן כתבנו ב"ש לו מניעה : (ד) מגן אברהם וחי"א אדם וש"א : (ה) ח"א אדם, וכן מצד הספרים מגידים לעיל
שם, ובאר שם דהנהו במקום שאינו מקף מחצות, דאלו במקום המקף מחצות אף ביותר מזה מטר, וכנ"ל, ואפילו בלא שום מניעה היה מטר :

תרגום : 1 מחצת ע"י.

הלכות ברכת המזון סימן קפג קפד

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כח]

דאי לאו הכי, להפסיק פוסקים לא מקרי זמון קלל²².

ומן 'הרחמן' ואילך, כתב הבן איש חי (שנה א פ' חקת אות יח) שאין איסור להפסיק, אולם אסור לדבר שם בשיחת חולין.

ומי שאין לו פנאי, דעת הגרש"ז אויערבך (ותן ברכה שם) שיכול לברך רק עד לעולם אל יחסרנו, אבל לא כדאי להפסיק ברכות אלו [ומי"מ יברך ברכת האורח].

[משנ"ב ס"ק לא]

אף שהיא מדרבנן צריך לישב, פי היכי דלא לזוזלי בה²⁵.

25) וכתב הכף החיים (סי' קצא ס"ק ה) שראוי לשבת עד שיאמר 'עושה שלום', שהוא כמו 'עושה שלום' שבתפילת העמידה שעוקרים בו את הרגליים.

[משנ"ב ס"ק לו]

הנינו כל הברכות²⁶ וכו', ששם מבאר היטב²⁷.

26) אמנם, תמה לעיל (סי' סג ס"ק יט) על משמעות השו"ע שם (סעי' ז) שמותר לעסוק במלאכה בברכות קריאת שמע, ונשאר בצע"ג.

27) שם (ס"ק ה) ביאר, שאפילו תשמיש קל אסור לעשות, וכל שכן שלא יעסוק בדבר שצריך לשים את ליבו אליו. ועוד בגדר תשמיש קל, ראה מה שכתבנו על המשנ"ב שם.

עוד כתב שם בשם ה"ט, שטעם הדבר שאסור לעשות מלאכה בשעת אמירת ברכה כיון שזה מורה שהברכה אצלו על צד המקרה, ונכלל הדבר במאמר התורה 'ואם תלכו עמי קרי' דהיינו שלא יהיו המצוות אצלו על צד המקרה בעלמא, והוסיף, שלפיכך גם יש להזהר שלא לעיין בשעת ברכת המזון ובשאר ברכות אפילו בדברי תורה, משום שאף זה מורה על היות הברכה אצלו על צד המקרה.

ואפילו אם התחיל במלאכה קודם שהתחיל לברך, כתב לקמן שם (ס"ק ו) שצריך להפסיקה בשעה שמברך.

וגם לרמזו בעינו, כתב הערוך השלחן (ס"ח) שאסור בברכת המזון, כיון שדומה היא לתפילה.

סימן קפד

לקבץ ברכה במקום סעודה, ועד כמה יכול לברך,
ומי ששכח ולא ברח

[משנ"ב ס"ק א]

אפשר דיש להקל בפשעת הדחק¹.

1) ואם כוונתו בשעת ברכת 'המוציא' לאכול במקום אחר, כתב לעיל (סי' קעח ס"ק לג) שמותר אף לכתחילה, משום ששני המקומות נחשבים כמקומו [ואם רגיל לעקור מחדר לחדר, ראה מה שהתבאר בזה לעיל סי' קעח ס"ק ג].

[משנ"ב ס"ק כט]

ל טוב צין²³.

23) והתבאר בשו"ע לקמן (סי' רא ס"א) ובמשנ"ב שם (ס"ק א), שהגדול בחכמה שבכל המסובים הוא יברך, ובמקום שיש בעל הבית, הריהו נותן לאורח או לאחד מבני הבית לברך כדי שיברכו את בעל הבית ב'ברכת האורח' [וראה בסדור יעב"ץ (הנהגת הסעודה סי' יד, ג סעי' יג סקט"ז עמ' 119)], שגדול או אורח הריהם קודמים לטוב עין].

ובליל הסדר, כתב הרמ"א לקמן (סי' תעט ס"א ובמשנ"ב שם ס"ק יג), שנהגו שבעל הבית מברך ברכת המזון אפילו אם יש לו אורח, שכיון שאמר 'כל דכפין ייתי ויכול' הרי הוא נחשב טוב עין וכו'.

[משנ"ב ס"ק ל]

שאין שואלין ומשיבין קלל²⁴.

24) אולם לענין עניית 'קדושה' ו'ברכו' [אפילו] באמצע הפרק, ועניית 'אמן' בין הפרקים, צידד החזו"א ('אורח סי' כח ס"ק ג) שאינו חמור מקריאת שמע, ומותר [וראה פרטי הדין לענין ק"ש, בשו"ע לעיל סי' סו ס"ג ובמשנ"ב שם]. והוסיף, שגם לענין מלך שואל בשלומו או נחש כרוך על עקיבו, אין להחמיר בברכת המזון יותר מק"ש [וראה פרטי דין הפסק בק"ש מפני היראה בשו"ע לעיל (סי' סו ס"א), ובמה שכתבנו שם על המשנ"ב ס"ק ב].

מאידך, הכף החיים (ס"ק מה) כתב בשם כמה אחרונים שכיון שדינה כתפילה אין לענות אפילו קדיש וקדושה וברכו, אלא ישתוק וישמע כדין תפילת שמונה עשרה, ואם שמע 'מודים' ירכין ראשו לאותו צד שהקהל משתחוים.

ודעת הגרש"ז אויערבך (ותן ברכה עמ' יב שש"כ תיקונים ומלואים לפנ"ז הע' א) שאין לענות אמן בברכת המזון על ברכה ששומע מאחר, שאף כשתיים ברכה בברכת המזון ושומע את אותה ברכה מאחר, אין לו לענות אמן משום שדין ברכת המזון כדין שמונה עשרה, מלבד כשיש זימון, שיש לענות אמן על ברכת המברך, ואפילו בזמנינו שאיננו יוצאים מן המברך. והוסיף, שעל 'יעלה ויבא וכו' וזכרנו וכו' אין כלל חיוב לענות אמן, ואסור לענות אפילו בשומע מהמזמון.

ודין ברכה רביעית, כתב הערוך השלחן (ס"ח) שלכו"ע אין דינה כתפילת שמונה עשרה, משום שהיא מדרבנן. מאידך, הכף החיים (שם) כתב בשם הבן איש חי, שדין ברכה רביעית כדין שלש ברכות [שלדעתו אסור לענות בהם לקדיש וקדושה וברכו].

הלכות ברכת המזון סימן קפר

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ג]

אָפּלוּ כָּבֵד הַלֵּךְ בְּדֶרֶךְ לְמַחְזֹק בְּפֶה מִלִּיק⁽²⁾.

(2) ואפילו אם הולך בדרך ובני חבורתו אינם רוצים להמתין לו, כתב השו"ע הרב (ס"א) שאם יצא במזיד חייב לחזור למקומו ולברך שם.

[משנ"ב ס"ק ז]

יָחֹזֵר לְמָקוֹמוֹ וְיִבְרָךְ⁽³⁾.

(3) ואם עקר בשוגג, אך במקומו הראשון לא נשאר לו זימון, ובמקום השני יכול לברך בזימון, כתב לקמן (סי' קצג ס"ק לב) שנחשב הדבר כשעת הדחק, ולכן יכול להישאר במקום השני ולברך שם בזימון. וראה בשו"ע שם (ס"ה) ובמה שכתבנו במשנ"ב שם (ס"ק לא), בפרטי דין זימון במקום השני.

ואף אם על ידי שיחזור למקומו הראשון יאחר תפילה בציבור, דעת הגר"ח קניבסקי (שאלת רב ח"ב פ"ז ס"ק כו) שיחזור למקומו לברך.

[משנ"ב ס"ק ח]

שִׂיאָכֵל כָּאֵן פֶּת דְּכָר מוֹעֵט⁽⁴⁾, וְאֵין צָרִיךְ לְכַרֵּךְ תַּחֲלָה בְּרֶכֶת הַמּוֹצֵיא⁽⁵⁾.

(4) ובאופן שרצה לחזור למקומו הראשון ולאכול שם עוד, כתב בשו"ע לעיל (סי' קעח ס"ק לד) שבחדי עדיף לחזור ולברך שם.

(5) אך זה דוקא כשלא הסיח דעתו מקודם, אבל אם הסיח דעתו, כתב בבית הלל לעיל (סי' קעח ס"ב ד"ה אם) שאם היה היסח הדעת יחד עם שינוי מקום לכולי עלמא צריך לחזור ולברך.

[משנ"ב ס"ק י]

וְעֵתָה הוּא חַיִּיב חֲדָשׁ, וְצָרִיךְ לְכַרֵּךְ בִּם בְּרֶכֶת הַמּוֹצֵיא⁽⁶⁾.

(6) אמנם להלן (סי' יז) כתב, שדעת הרבה אחרונים שאפילו אם כבר עבר זמן עיכול, מ"מ לא הפסיד את הברכה הראשונה אם לא הסיח דעתו. ובשו"ע מנחת יצחק (ח"ה סי' קב) יישב, שכאן מדובר שבשעה שצריך 'המוציא' לא היה בדעתו גם על אכילת אחרות, ורק שנמשך מאכילה לאכילה, שבאופן זה אם נעשה רעב נחשב הדבר כהיסח הדעת וצריך לברך שנית, מה שאין כן להלן מדובר שהיה בדעתו בשעת הברכה גם על אכילת אחרות, ולפיכך גם כשעבר שיעור עיכול סברו האחרונים שאינו צריך לברך, כיון שנחשב הדבר כאילו בירך גם על אכילה זו.

[משנ"ב ס"ק יב]

וְעֵין בְּמָה שֶׁפְּתַכְנוּ שָׁם בְּמִשְׁנֵה בְּרוּךְ⁽⁷⁾.

(7) שם (ס"ק מה) כתב בשם האחרונים, שלכתחילה יש להחמיר לברך במקומו לאחר אכילת שבעת המינים, וכמו כן אם שינה את מקומו באמצע האכילה אין צריך לברך עליהם ברכה ראשונה, לפי שדינם כדן הפת. ובשם הגר"א כתב שם, שדין שבעת המינים כדן שאר פירות.

וגם באופן שעקר ממקומו בשוגג באמצע אכילת מיני דגן או פירות משבעת המינים, כתב הבן אש חי (שנה א פ' בהעלותך אות ו) שצריך לחזור ולברך במקומו, אם לא בשעת הדחק. וכן היא משמעות סתימת המשנ"ב שם. [ושלא כמו שכתב הערוך השלחן (ס"ג) שבאופן זה יכול להקל בדבר משום 'ספק ספיקא', שמא הלכה כדעת האומרים שבעקר בשוגג אין צריך לחזור למקומו, ושמא אין מינים אלו נחשבים כדברים הטעונים ברכה במקומם].

[משנ"ב ס"ק יג]

כִּי יִהְיֶה דָּלָא לְזִלְזוּלֵי בְּהָ⁽⁸⁾.

(8) ולענין ברכת המזון על ספק לחם, כתב לעיל (סי' קסח ס"ק עה) שאם אכל כדי שביעה שאז חיוב ברכת המזון הוא מהתורה, חייב לברך

ברכת המזון [ואין להקל ולברך ברכה מעין שלש], משום שזה ספק דאורייתא, וביאר בשו"ע שם (ס"ק עא), שאף על פי שמסתבר שמדתורה יוצאים בברכת מעין שלש במקום ברכת המזון, ואם כן לכאורה נחשב הדבר כספק דרבנן, מ"מ כיון שעל כל פנים כשיש ספק חייב לברך ברכת המזון מן התורה, לכן חייב לברך את כל הברכות כתיקונן. והביא ראיה לדבר מהמבואר לענין ספק קרא קריאת שמע, שכתב השו"ע לעיל (סי' סז ס"א) שחזור וקורא ומברך לפניו ולאחריה, וביאר במשנ"ב שם (ס"ק ד) שאף על פי שלחובה פוסקים רק פרשה ראשונה היא מהתורה, ויש שסברו שרק פסוק ראשון הוא מהתורה, וכ"ש הברכות שלכל הדעות חיובן מדרבנן, וספק דרבנן הרי אינו חוזר, מ"מ כך היתה התקנה שכשקוראים ק"ש חייבים לקרואה כולה כעיקר התקנה ועם ברכותיה [ובשו"ע שם הלוי (ח"א סי' רה) הערות לסי' קפר] העיר, שלכאורה טעם זה שייך גם כאן לענין ספק ברכת המזון.

[משנ"ב ס"ק יד]

וְגַם יָכוֹל לְהוֹצִיא לְאַחֵר שֶׁאֵכֵל וְלֹא בְּרָךְ⁽⁹⁾.

(9) וביאר הרע"א (שו"ת מהדריק סי' ו) שאף לדעת הראשונים שסוברים שספק דאורייתא לחומרא הוא רק מדרבנן, מ"מ יכול להוציא את המחויב מדאורייתא, מאחר שמדאורייתא גם מי שלא אכל מוציא את מי שאכל מדין ערבות, ורק מדרבנן אינו יכול להוציאו עד שיאכל [ולכן מי שאכל בזית יכול להוציא את מי שאכל כדי שביעה], וגם כאן תולים לקולא שמסתמא לא בירך מקודם, שספק דרבנן לקולא, ויכול להוציאו [ושלא כדעת הפרי חדש שהביא שם, שתולה נידון זה במחלוקת הראשונים אם ספיקא דאורייתא לחומרא מדאורייתא או מדרבנן]. וראה מה שכתב המשנ"ב לקמן (סי' קפו ס"ק ג) לגבי נשים שספק האם הן חייבות מהתורה, שבאות להוציא את האנשים שחייבים בתורת ודאי, ובמה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק טו]

מְפָנִי שֶׁהָיָה מִן הַתּוֹרָה⁽¹⁰⁾ וכו', שְׂטֵל יָדָיו וְיִבְרָךְ הַמּוֹצֵיא⁽¹¹⁾.

(10) לענין אשה שאכלה כדי שביעה, שכתב השו"ע לקמן (סי' קפו ס"א) שספק אם חייבת בברכת המזון מדאורייתא או מדרבנן, הסתפקה אם בירכה, כתב המשנ"ב שם (ס"ק ג) שנחלקו בזה האחרונים, ושמ"מ הרוצה לסמוך על הדעות שצריכה לברך אין למחות בידה. ולענין קטן שאכל כדי שביעה הסתפק אם בירך, ראה מה שכתבנו שם ס"ק ד.

ומי שאכל כדי שביעה הוא מסופק האם עבר שיעור עיכול, ודיק הראשון לציון (ברכות סוף פ"ח) מדברי הרמב"ם (פ"ב מהל' ברכות ה"ד) שאין לו לברך מספק. מאידך, הערוך השלחן (כאן ס"ד) הורדב"ז (ח"ה בלשונות הרמב"ם) פירשו באופן אחר את דברי הרמב"ם, וכן היא משמעות הדרך החיים (סי' ריא אות ז) שאם אכל כדי שביעה וספק אם נתעכל המזון במעי, יברך מספק, וכן כתב הערוך השלחן (ס"ח) שיברך ברכת המזון מספק.

(11) ולענין הברכה על הנטילה, ראה מה שכתב לעיל (סי' קסד ס"ק יג) ולקמן (סי' קעט ס"ק ט) לגבי ברכת על נטילת ידיים למי שהסיח דעתו באמצע הסעודה. וראה עוד מה שכתב לקמן (סי' תעז ס"ק ט).

[משנ"ב ס"ק טז]

אָמִי שֶׁשָּׂכַח וְלֹא בְּרָךְ דְּלִעִיל קָאִי⁽¹²⁾.

(12) ומשמע מדבריו, שלכתחילה יש לברך מיד ולא להמתין עד סוף הזמן שאפשר לברך. וראה מה שכתבנו להלן (בהע' הבאה) בשם החזו"א, שיתכן שמעיקר הדין זמן הברכה הוא סמוך לאכילה. [וראה עוד מה שכתב בשו"ע לקמן (סי' תרו ס"ק ב) שאף לגבי שאר מצוות עשה המוטלות על האדם, חייב לעשותה מיד כשהגיע זמנה].

הלכות ברכת המזון סימן קפד

פט **בְּאֵר הַגּוֹלָה**

ב טור קשם רבנו
פרץ ג' הרמב"ם פסק
ד' מהלכות קריאות
ד' קרא י"ש ה' טור
ורמב"ם פסק ב' מהא
הברכות כא' ו' שם נא

יִצְאָא מִמְקוֹמוֹ וְלֹא בִרְךָ, אִם הָיָה בְּמִזִּיד (ב) יִתְּזֹר לְמִקְוָמוֹ וּיִבְרְךָ, וְאִם בִּרְךָ בְּמָקוֹם שֶׁנִּזְכָּר (ד) יִצְאָא הַגֵּזֶר וְיִדְוֹקָא (ה) לְדַעַת הַנִּמְכָּרִים, אֲכָל לְדַעַת הָרֹא"ש דְּסָבִירָא לֵה דַּאֲף בְּשׁוּגָג יִחְזֹר לְמִקְוָמוֹ לְכַתְּמָלָהּ, בְּמִזִּיד אָף בְּדִיעָבֵד לֹא יִצְא (טוֹר), וְאִם הָיָה בְּשׁוּגָג, לְהַרְמִיבִים (ו) יִבְרְךָ בְּמָקוֹם שֶׁנִּזְכָּר, (ז) וּלְהִרְבּ רַבְּנֵי יוֹנָה וְהָרֹא"ש גַּם הוּא (ח) יִחְזֹר לְמִקְוָמוֹ וּיִבְרְךָ: ב' בִּפְמָה דְּכָרִים אֲמֹרִים, בְּשֵׁאִין לֹא פֶת עוֹד, אֲכָל אִם לֹש לֹא פֶת עוֹד, (י) יֵאָכֵל בְּמָקוֹם הַשְּׂנִי (ד) מַעַט וּיִבְרְךָ, (י) בַּק שְׁלֹא יֵהָא (י) רַעֲב מֵאֲכִילָהּ רֵאשׁוֹנָה: ג' גִּישׁ אֲמֹרִים שֶׁכָּעַת הַמִּינִים טַעֲוֹנִים בְּרִכָּה לְאַחֲרֵיהֶם (יא) בְּמָקוֹמָם, וְיִישׁ אֲמֹרִים דְּחִמְשָׁת מִינֵי דְגָן דִּדְקָא (יב) וְעֵצִין לְעִיל סִימָן קַעֲחַ סַעִיף (ה): ד' הָאֲכָל וְאִינוּ יוֹדַע אִם בִּרְךָ בְּרֶפֶת הַמְּזוֹן אִם לֹא, (יג) צְרִיף לְבִרְךָ (י) [ו] (יד) מְסַפֵּק (טו) מִפְּגִי שְׁהִיא מִן (י) [ו] הַתּוֹרָה: ה' (טז) יַעַד אִמְתִּי יִכּוֹל לְבִרְךָ, (ס) עַד שִׁיתַּעֲבֵל הַמְּזוֹן שֶׁבַמַּעֲוִיר, וְכַמָּה שְׁעוֹרֵי, (יז) כָּל זֶמֶן שֶׁאִינוּ

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

[1] **מספק**, עבדו"ט. וְעַן בְּלוּטֵי פֶרֶחַ דָּאָף שְׂהוּא צִדִּיק לְבָרֵךְ מִסְפַּק מִ"מ לֹא מְצִי להוֹצִיא אֲחֵרִים שְׂנֵאֵי לֹא בְּרָכּוֹ, דְּסַפֵּק דְּאוֹרִיתָא לְחִמְקָא מִדְּרַבְנָן וְלֹא אֲמִי לְמַפֵּק דְּאוֹרִיתָא, עַן שֶׁם. וְכַבְדִּי הֵבִיא בְּשֵׁם חֲכָם אֲחֵר שֶׁהִשְׁקִיעַ עִיז מִסְפִּין קֶעֶז דְּמִי שְׂכָאֵל בְּחַת מִצִּיאִי מִ"מ שְׂכָאֵל כְּדִי שְׂכִיבָהּ, וְעַן שֶׁם מִ"ש לְחַרְן בְּמִרְרֵן חֲבִיב דָּאֵי אֲמִי מִדְּרַבְרִים שֶׁחִבְרָהוּ מִסְפַּק וְשִׁפְקֵי דְּאוֹרִיתָא; וְעַד הָאֵן שֶׁשֶׁם חֲכָם מִ"רֶחַ כְּבָלִיל סִימָן דְּחִזְקָה מִדְּאוֹרִיתָא, וְתָכָא אֲחִשְׁזָק שְׂכָאֵל, וְהוּא וְ"ל תִּרְן דְּתָכָא אֵין חֲסוּדָה שְׂכָאֵל מִתְגַּדֵּל לְהַסְפֵּק שְׂמָא בְּרָךְ, עַן שֶׁם, וְרַע בְּזוּה, וְתִשְׁוֹט שְׂנֵאִי לְבָחָהּ לֹא אֵין לְהַסְפֵּרִים לְצֵאת עַל-יָדִי זֶה שְׂמִבְרֵךְ מִסְפַּק, וְעַן בְּפִירִימָדִים בִּירִיד בְּפִתִּיחַ לְמַצְרֻבוֹת בָּאָם אֲחֵר אָזֵל שְׁעוֹר דְּרַבְנָן אֵי: כֹּל לְהוֹצִיא לְזוֹת שְׂצִידָךְ לְחִזּוֹר וּלְבָרֵךְ מִסְפַּק, פִּלְאֵל בְּפִלְגָמָא אֵי סַפֵּק, מִדְּאוֹרִיתָא לְחִמְקָא לֹא מִדְּרַבְנָן לְחִמְקָא, עַן שֶׁם, הַדְּצִיבֵךְ שְׂכָרֵךְ כִּי לְהוֹצִיא לֹא חִזּוֹר וּבְרָךְ, וְכִ"ח מִחִ"ב, וְעִישׁ בְּפִי"מ אֵם קָבֵעַ לֹעַ פֶּת הִבָּחָ בְּכִיסְיוֹן שְׂדִינָה לְבָרֵךְ בְּחַיִּי וְתִסְתַּפֵּק אֵם בְּרָךְ, אֵם גִּלְזוֹשׁ בְּדָבָשׁ וְיִמְרִפּוֹת לֹא: בְּרָךְ שְׁהָ מִדְּרַבְנָן, עַן שֶׁם וְרַע, וְעַן לְקַטֵּן סִימָן וְ"ל בָּזוּ: [1] הַחֲרָה. עַן בְּהִ"ט בָּאשָׁה שֶׁמְסַפֶּקֶת כִּי, כְּשֶׁצִּירֵא אֲפִרְסִים כְּמָשׁ שְׂאִין לְסַפֶּרָה מִשּׁוּם סִי"ס, עַן שֶׁם, וְכִיבִי הַאֲרִיד וְיִמְסִיק וְסַפֶּרָה, וְעַן כְּבָלִיל סִימָן מִסְפַּק אֵם גִּמְלָח עַם דְּגִים שְׂמָאִי, וְגַם בְּפִתִּיחַ לְמַצְרֻבוֹת נֶאֱדָר דְּעִתָּהוּ וְסַפֶּרָה מִשּׁוּם סִי"ס, עִישׁ, וְחִיבָא מִחִ"ב, וְעַן בְּמִלָּה מֵאֵל לְחִמְקָא לְמִדְרֵי סִימָן כִּי:

ועצ' תשובת שער-אפרים סי' יא יב: (D) עד שיתעצל. ושער עכול באכילה מרעטת הוא כדי הליד ד' מילין והוא שעה וחמש. וכתב המ"א: ג"ל דהאי עכול

מִשְׁנֵה בְּרוּרָה

פחות מפיזת, דמפל מקום מצטרף זה לאכילה שאכל במקום הראשון. ודוקא אם במקום השני אכל גם-כן פת, אבל פרפרת וכיסנין, מציד בפרי-מגדים ואפלו פיזת לא מהני: (י) רק שלא יהא רעב. דאם הוא רעב (יג) לא מהני מה שיאכל עמה, דכבר הפסיד הפרת-המזון של אכילה ראשונה, כמו שכתוב בסעיף ה, ועתה הוא חייב תדש, וצריך לברך גם ברכת 'המוציא':

ג (יא) במקומם. ואם (יד) יצא ממקומו, הרי דינו כמו שכתוב בסעיף א' ב': (יב) וצין לעיל סימן קעח סעיף ה. ששם הביא הרב עוד שיטה שלישית דדוקא פת. ולענין דינא כתב שם הגר"א דהעקר בדיעה השניה, דחמשת מיני דגן חשיבי כפת לענין זה. וצין במה שכתבנו שם במשנה בריתא⁽⁷⁾: ד' (יג) צריך לברך וכו'. הנינו (טו) כל ברכת-המזון, אף ברכה וביעית שאינה אלא מדרבנן, כי היכי דלא לזלוילי⁽⁸⁾ [אחרונים]: (יד) מספק. וגם יכול להוציא (טז) לאחר שאכל ולא ברוך⁽⁹⁾ ור' עקיבא איגר בהנהגותיו, וכן כתב בתשובותיו סימן ו, וכן כתב פתב"סופר סימן ל': (טז) מפני שהיא מן התורה⁽¹⁰⁾. ודוקא (יז) כששבע, דאי לא שבע, לרב הפוסקים הוא מדרבנן. ומפל מקום ראוי לידי-שמים בנסתפק אם ברוך או לא, אפלו שלא אכל אלא פיזת, שישל דיו ויברך 'המוציא'⁽¹¹⁾ יאכל פיזת ויברך ברכת-המזון [ח"א]: ה' (טז) עד אימתי וכו'. אמי ששכח ולא ברוך דלעיל קא⁽¹²⁾: (יז) כל זמן שאינו רעב. דלאחר-כך כבר בטל אותה

שער הציון

(1) אָפּלוּ יוֹתֵר מֵאַרְבָּעָה מִלִּילָין [פֿמ"ג] אַם אָל אַלְיָה מִרְבָּה: (2) מִגֹּן־אַרְבָּהֶם וּשׂא: (3) פֿרי־מִגְדִּים וּשׂא: (4) פֿון מִשְׁמַע מִהֶמְמָרָא וְכֵן כֻּתֵּב הַגִּבְרָ: (5) אֶחָדוּתִים, לִפִּי מָה שֶׁפָּסַק הַרְמִיא לְעִיל בְּסִימָן קַעֵחַ: (6) חֵי־אַדָּם: (7) רַב אֶחָדוּתִים: (8) מִגֹּן־אַרְבָּהֶם וּשׂא: (9) מִגֹּן־אַרְבָּהֶם. וְהִפָּה בְּפִרְי־מִגְדִּים הִכִּיב בִּשְׁם הַפִּרְשֶׁה דָּבָר חֻשׁ, לְדַעַת הַרְמִיא־שׁ אֵין צָרִיר לְחֻזֹּר לְמִקְוָמוּ כִּי אַם כִּפּוּת, וְלִפְלָא צִלְיָהֶם שְׂלֵא עֵינֵי כִּפּוּק עֲרִיב פִּסְחוּס כִּבְרָא־שׁ וְקֻפֵּא, עֵצֵן שָׁם, וְהָדִין וְסִיפִי: (10) מִגֹּן־אַרְבָּהֶם וּפְרִי חֻשׁ בְּסִימָן רֵשׁ וּשׂא, וְכֵן מִצְאָתִי בְּאַשְׁמֹל בְּכֻלּוֹת נָטִילַת יָדַי: וְסַעֲדָה: (11) הֵינָּה אַם אֹתוֹת הָאֶחָד אֵינִי יוֹדֵעַ לְבָרֵךְ: וְאַם הֵיא יוֹדֵעַ בְּעַצְמֹהּ, בְּרֹאֵי מַצּוֹה שִׁכְרָב בְּעַצְמֹהּ, וְכַעֲשׂ הֵינָּה דְּסִימָן קֶזֶל. וְעַיִן בְּשִׁמְרֵת־תִּשְׁבּוּהָ: (12) מִגֹּן־אַרְבָּהֶם

פאר הייט

יֵצֵן סִימֹן קֶעזח דִּמְפֶנֶה לִפְנֵה לֹא חֲשִׁיב שְׂפִיר מָקוֹם, וְהוּא נִתִּין בְּשִׂרְוֹהָ מִקְדוֹם.
וְרָאם אָכֵל בְּחֶדֶר זֶה וְתַעֲזוּ לִבְרֹךְ בְּמָקוֹם אַחֵר בְּכֵית זֶה, יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל זֶה בְּשִׂאוֹתוֹ
בְּמָקוֹם אֵינִי נָקִי, מ"א, ע"ש: (3) יִחְזָר. נ"ל דָּאָם הוּא רְחוֹק שְׂעֵד שְׁחִיזוֹר לְמִקְדוֹמוֹ
וְתַעֲזֵל הַסּוּדוֹן, לִבְרֹךְ בָּאֵן, מ"א: (4) וְהִלְרִי וְהִרָא"ש. עֵין מ"ו שְׁתֵּהֲרִיף וְתַעֲזֵלָה
וְיִדְלַעֲנִי מִלְּכָה יֵשׁ לִסְמֹךְ מִזֶּה סֶפֶק בְּכֹרֶת לְהַקְלִי, וְכִירְצִיבִי בְּכָל גִּנְיָ א"צ לְחִדוֹ
אִם בִּרְךְ כִּבֵּר בְּמָקוֹם הַשֵּׁנִי, אָכֵל אִם לֹא בִרְךְ עֲצִין יִחְזוֹר לְמִקְדוֹמוֹ אִפְלוּ בְּשׁוּגֵי,
וְהִתְנוּ אִם אִפְשָׁר לוֹ רָאִין עֲלֵיו עֹבֵד מִמְּחַת הַחֲבִירוֹתָא שְׂעוֹמֵ, ע"ש: (7) מְעֵט.
אִפְלוּ לֹא אָכֵל בָּאֵן בְּכֵית, ל"ח, וְכַהֲלֵק"ט ח"א ס"ר קִמּוּ בְּתַב דְּרָקָא בְּכֵית, ע"ש:
(8) רַעֲב. דָּאָם הוּא רַעֲב א"צ לֵאכֹל עוֹד דָּהָא לֹא מְהֵי לֵאכִילָה רֵאשׁוֹנָה
וְהַסְפֵּר אֵלֶיהָ וְכַה מְהֵי בְּשִׁלְחֵיף מְשִׁקָּה. שְׁלֵא יִהְיֶה רַעֲב וְשׁוֹבַע מֵאֲכִילָה רֵאשׁוֹנָה,
וְכֵן הִקְרָא בְּלִבְרֹי וְכַה [ע"ו: (1)] סֶפֶק אָכֵל סֶפֶק לֹא אָכֵל אִנּוּ מִבְּרֵךְ,
הַלֵּק"ט ח"ב ס"ר רַעֲו, וְכַסֶּפֶק אָכֵל פֶּת, כְּתִב בְּתַשְׁבּוּת קוּלִּיבִלִי"ו ס"ר וְדִבְרֵךְ,
מִשְׁמַע מִלְשׁוֹן הַמַּחֲבֵר דְּכִרְכַּת הַטּוֹב וְהַפְּסִיב דְּאֵינֶה אֵלָּא
מִבְּרַבְּנֵן, וְדִבְכָנָה תַּחֲנִתָּה, א"צ לְחִזוֹר וּלְבְרֹךְ, וְהִ"ה אִם לֹא אָכֵל כִּרִי שְׂכִיבָה שְׂאִינוּ
סִיבִי לִבְרֹךְ מִן הַתּוֹרָה. אָמֵנִם בְּתַשְׁבּוּת הַר"ש חֵיזִין בְּתַב: אִפְלוּ בְּכֹרֶת הַטּוֹב

ועד תשובת שער-אפרים סי' יא יב: (ח) עד שיתעבול ושעור עכול באכילה

אָכילתו תָּשִׁיב מָקוֹם אֶחָד, וְיִזְכַּל לְהַעֲתִיק מִמָּקוֹמוֹ עַל־יְדֵי מִנְיָצָה קִטְעָה: (ג) יַחְזֹר לְמָקוֹמוֹ. אִפְלוּ כָּבֹד הָלַךְ בְּדֶרֶךְ לְמַנְחֹק (ו) בָּמָה מִיָּלִיץ, אִם לֹא שֶׁהוּא רְחוֹק כֹּל־כֵּף שָׁעַד שֶׁיַּחְזֹר לְמָקוֹמוֹ יִתְעַכֵּל הַמֶּזֶן וְיִפְסִיד בְּרַכְתּוֹ לְגִמְרֵי, (ז) יִכְרֹךְ פָּאן: (ד) יֵצֵא. הֵינּוּ אִפְלוּ הֵינָה מוֹיֵד בַּעֲקֻרְתּוֹ, וְגַם הוּיֵד עֵתָה בַּבִּרְכָּה, דִּהְיֵנוּ שְׂמִידֵעַ הִדִּין שְׁצָרִיף לַחֲזֹר לְמָקוֹמוֹ וְנִתְעַצֵּל בָּזָה, (ח) אִפְלוּ הֵכִי יֵצֵא בְּדִיעֵבֶד: (ה) לְדַעַת הַרְמָב"ם. רֹצֵה לומֵר, דִּסְבִּירָא לֵה בַּסְמוּד דְּבִשְׂוֹג אִף לְכַתְחֵלָה יִזְכַּל לְכַרֵּךְ בְּמָקוֹם שְׂנוֹפֵר, דִּי לֵנוּ אִם נִחְמִיר בְּמוֹיֵד בְּלִכְתְּחֵלָה שְׁצָרִיף לַחֲזֹר לְמָקוֹמוֹ, אָכַל לְדַעַת הִרָא"ש, דָּאָף בְּשׂוֹג צָרִיף לְכַתְחֵלָה לַחֲזֹר לְמָקוֹמוֹ, מִסְתַּבְּרָא דְּכַמוֹיֵד מִחְמִירֵנָּה סָפִי דָּאָף בְּדִיעֵבֶד לֹא יֵצֵא. וְלַעֲנֹן הַלֵּכָה הַסְבִּירָמוּ הַתַּחֲרוּמִּים דָּאִין צָרִיף לַחֲזֹר וְיִלְכָּרֵךְ אִפְלוּ הֵינָה מוֹיֵד בְּהַלִּיכָה וּבַבִּרְכָּה, כִּנ"ל בְּסַעֲרֵי־קִטְעָן ד: (ו) יִכְרֹךְ בְּמָקוֹם שְׂנוֹפֵר. וּמִכָּל מָקוֹם גַּם לְדַעַת זוֹ (ז) אִם חוֹר הָרִי זֶה מִשְׁבָּת, אֵלֹא דָּאִינוּ מִחֻבֵּב בְּדָכֵר: (ז) יַחְזֹר לְמָקוֹמוֹ וְיִכְרֹךְ. וְכַתְּבוּ הַתַּחֲרוּמִּים דָּכֵן נִכְוֹן לְהִגֵּה לְמַעֲשֵׂה, אִם לֹא שֶׁהוּא שַׁעַת הַדָּחֵק, דָּאֹז יִזְכַּל לְסַמֵּךְ אֶסְבְּרָא רֵאשׁוּנָה: ח (ח) יֵאָכַל בְּמָקוֹם הַשָּׁנִי. וְאִפְלוּ בְּמוֹיֵד (י) מִהֵנִי הָיִי תַקְנָה שִׂיאָכַל כָּאֵן פֶּת דְּבֵר מוֹעֲט*, (יב) רָאִין צָרִיף לְכַרֵּךְ תַּחֲלָה בְּרַכַּת 'הַמוֹצֵיא'*, וְלֹא בְּרַכַּת־הַמֶּזֶן עַל מַה שְּׂבֵר אָכַל, וְאַחֵר אָכִילַת פֶּת שְׂבָכָאֵן לְכַרֵּךְ בְּרַכַּת־הַמֶּזֶן, וְעֵצָה לְהֵאָכִילָה שְׂאָכַל בְּמָקוֹם אַחֵר: ט (ט) מַעֲט. הֵינּוּ (יג) אִפְלוּ

